

การแก้ปัญหาคอร์รัปชันตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในสังคมไทย Corruption problem solving according to Buddhist principles in Thai society

ชุมศักดิ์ นรารัตน์วงศ์* พระครูสุตกิจสโมสร*
ศดานนท์ วัดตธรรม† วีระศักดิ์ บุญญดิษฐ์‡
จักรธร สุริแสง§

Received February 5, 2019; Revised March 4, 2019; Accepted May 13, 2019

บทคัดย่อ

สภาพปัญหาของสังคมไทยมีหลากหลายประการ เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาสังคม ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาโสเภณี และยังมีอีกมากมาย แต่ยังมีอีกปัญหาหนึ่งที่สังคมไทยเรายังไม่สามารถแก้ไขได้สักที คือ ปัญหาการคอร์รัปชัน แต่วิธีการที่จะแก้ไข ปัญหาการคอร์รัปชันให้ได้นั้นต้องใช้หลายวิธีการเข้าช่วย หรือร่วมกันแก้ไขโดยมวลรวม โดยมีหลักทฤษฎีที่หลากหลาย ซึ่งแตกต่างกันออกไป เช่น หลักนิติรัฐ รัฐที่อยู่หรือปกครองภายใต้กฎหมาย หรือใช้กฎหมายควบคุม หลักการตรวจสอบอำนาจรัฐ เป็นการตรวจสอบอำนาจรัฐโดยองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เป็นต้น โดยในปัจจุบันสังคมไทยได้มีกลุ่มคนบางส่วนหรือหลาย ๆ องค์กรไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชน ในการทำงานตรวจสอบทั้ขั้นตอนการทำงานของภาครัฐ คณะผู้นิพนธ์จะได้นำเสนอแนวทางการแก้ไข ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน 2 ระดับ คือ ระดับปัจเจกบุคคล โดยมีการสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ และระดับสังคม ได้แก่ หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้แนวคิดหลักธรรมาภิบาล เป็นแนวคิดที่สามารถนำมาแก้ไข ปัญหาที่ปรากฏหรือมีอยู่ในสังคมไทย ซึ่งต้องขึ้นอยู่กับทุกฝ่ายว่าจะร่วมดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่องอย่างไร ตั้งแต่ระดับครอบครัว โรงเรียน องค์กร ประชาคม และสังคมภาพรวม เพื่อสร้างระบบบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคมที่ดีต่อไป

คำสำคัญ : หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา, การคอร์รัปชัน, แนวทางการแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน

Abstracts

There are many problems of Thai society such as economic problems, social problems, environmental problems, prostitution, and many more. But there is another problem that our Thai society can not solve that is the problem of corruption. But the method to solve the corruption problem requires many methods to help Or jointly edited by gross With various theories Which is different, such as the rule of law, a state that is or is governed by law Or use the law to control Principles of state power examination Is the inspection of state power by both public and private organizations, for example. At present, Thai society has a group of people or some organizations, whether public or private In the work, investigating overlapping government work The faculty will present two levels of solutions to corruption problems, namely the individual level By creating immunity in ethics and professional ethics. And social level, such as Buddhist principles, applied to the principles of good governance is a concept that can be used to solve problems that appear or exist in Thai society It depends on all parties on how to proceed seriously and continuously. From the family level, school, organization, community and society as a whole. In order to create a good system for managing the city and society.

Keywords: Buddhist principles, Corruption, Guidelines for solving corruption problems

*นายชุมศักดิ์ นรารัตน์วงศ์ นักเขียนอิสระ โทร. 0898128472 อีเมล nara_chumsak@yahoo.com

* พระครูสุตกิจสโมสร อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี

† นายศดานนท์ วัดตธรรม อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

‡ นายวีระศักดิ์ บุญญดิษฐ์ อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ปัตตานี

§ นายจักรธร สุริแสง อดีตรองนายกเทศมนตรีเมืองเขารูปช้าง

บทนำ

สังคมไทยในสายตาของใครหลาย ๆ คน อาจจะมองได้หลายมุมมอง ไม่ว่าจะเป็นในแง่สังคมที่มีวัฒนธรรมอันดีงาม สังคมของการเอื้ออาทร สังคมของการอุปถัมภ์ เป็นต้น แต่ถ้ามองอีกมุมหนึ่งแล้วสังคมไทยก็มีอีกหลายปัญหา ไม่ว่าจะเป็น ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาสังคม ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาโสเภณี เป็นต้น แต่มีอยู่ปัญหาหนึ่งที่คนไทยอาจจะลืมนึกถึงหรือไม่ให้ความสำคัญต่อปัญหานี้มากเท่าที่ควร นั่นก็คือ ปัญหาการคอร์รัปชัน ปัญหาการคอร์รัปชัน (Corruption) หลายคนอาจจะมองว่าไม่สำคัญ เพราะอาจคิดว่าไม่ใช่ปัญหาของตัวเองบ้าง ไม่ใช่เรื่องใกล้ตัวบ้าง แต่หากย้อนกลับมาพิจารณาให้ดีแล้ว ปัญหาการคอร์รัปชันนั้นนับว่า เป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของประชาชนเรา ๆ อย่างมากทีเดียว คำว่า “คอร์รัปชัน” นั้น นิยามความหมายได้อย่างกว้างขวางมาก เช่น การทุจริต การฉ้อโกง การฉ้อราษฎร์บังหลวง เป็นต้น โดยแต่ละความหมายล้วนให้ความหมายในเชิงแง่ลบทั้งสิ้น การที่จะแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันให้ได้ต้องใช้หลายวิธีการเข้าช่วย หรือ ร่วมกันแก้ไขโดยมวลรวม โดยมีทฤษฎีหลาย ๆ อย่างแตกต่างกันออกไป เช่น “หลักนิติรัฐ” คือ รัฐที่อยู่หรือปกครองภายใต้กฎหมายหรือใช้กฎหมายควบคุม “หลักการตรวจสอบอำนาจรัฐ” คือ เป็นการตรวจสอบใช้อำนาจรัฐโดยองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เป็นต้น โดยปัจจุบันนี้ในสังคมไทยได้มีกลุ่มคนบางส่วนหรือหลาย ๆ องค์กร ไม่ว่าจะเป็น ภาครัฐและเอกชนในการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ เช่น สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา เป็นต้น ส่วนในการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลโดยภาคเอกชนนั้น เช่น องค์กรเอกชนอิสระ (NGO) กลุ่มนักศึกษา กลุ่มเยาวชน กลุ่มนักเรียน และกลุ่มมวลชนต่าง ๆ เป็นต้น

ปัญหาคอร์รัปชันอย่างของไทยจึงเป็นปัญหาระบบ (systemic) ที่การทุจริตคอร์รัปชันมีไปทั่วและฝังอยู่ในพฤติกรรมของคนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นภาคธุรกิจหรือภาคราชการ มีการให้สินบน วังเต็น ใช้เส้นสาย ไม่เกรงกลัวผลประโยชน์ขัดแย้ง คือ ใช้อำนาจจากตำแหน่งหน้าที่หาประโยชน์ให้ตนเองและพวกพ้อง เหล่านี้เกิดขึ้นแพร่หลายจนเหมือนเป็นเรื่องที่ยอมรับกัน ดังนั้นเมื่อปัญหาคอร์รัปชันเป็นปัญหาของระบบ การแก้ไขปัญหาก็จะต้องคัดกรรการเป็นผู้แก้ปัญหายังคงไม่ได้ เพราะคอร์รัปชันไม่ใช่ปัญหาการทำผิดกฎหมายเป็นครั้งคราว แต่เป็นปัญหาพฤติกรรมของสังคมของระบบที่คนส่วนมากเกี่ยวข้อง ทำให้การแก้ต้องมุ่งไปที่การเปลี่ยนพฤติกรรมของคนในสังคม และต้องอาศัยบทบาทร่วมกันของคนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นภาคการเมือง ภาคราชการ ภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคม ทุกภาคส่วนต้องมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหามาเพื่อให้สังคมเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ไม่เรียกหรือจ่ายสินบน ไม่ทุจริตคอร์รัปชัน ไม่ใช้เส้นสายวังกั้น และไม่ใช้อำนาจตามหน้าที่หาประโยชน์ ดังนั้นโจทย์ของการแก้คอร์รัปชันก็คือจะสร้างระบบแรงจูงใจในสังคมอย่างไรให้คนในสังคมเปลี่ยนพฤติกรรม จากการทุจริตคอร์รัปชันหรือใช้ตำแหน่งหน้าที่ และอำนาจทางเศรษฐกิจหาประโยชน์อย่างผิดกฎหมายเป็นพฤติกรรมที่ถูกต้องตามกฎหมายที่ทุกคนทำหน้าที่อย่างตรงไปตรงมา

ปัจจุบันแม้ปัญหาคอร์รัปชันจะดูแก้ยากและมีดมน แต่ก็มีหลายประเทศที่สามารถแก้ไข ลดทอนและก้าวข้ามปัญหานี้ได้ คือ จากสังคมที่เคยมีปัญหาคอร์รัปชันรุนแรง มาเป็นสังคมที่มีคอร์รัปชันน้อยลง ตัวอย่างความสำเร็จนี้มีให้เห็นในหลายประเทศ รวมถึงในเอเชีย เช่น ฮ่องกง สิงคโปร์ ไต้หวัน และเกาหลีใต้ ทั้งสี่ประเทศนี้ล้วนเคยมีปัญหาคอร์รัปชันรุนแรง แต่ก็สามารถแก้ไขและลดทอนความรุนแรงของปัญหาได้ และถ้ามีข่าวการทุจริตคอร์รัปชันในประเทศเหล่านี้ เรามักได้ยินข่าวการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันลงโทษเอาผิดกับผู้ที่ทุจริตคอร์รัปชันอย่างเข้มแข็งจริงจึงตามมา เช่น ล่าสุดกรณีเกาหลีใต้ที่แม้แต่ประธานาธิบดีของประเทศก็ถูกจับกุมและต้องโทษในเรื่องของคอร์รัปชัน

ความสำเร็จของประเทศเหล่านี้จึงเป็นความหวังหรือตัวอย่างให้กับประเทศไทยที่มีปัญหาคอร์รัปชันรุนแรง ว่าปัญหาคอร์รัปชันสามารถลดทอนและแก้ไขได้ ถ้ามีการดำเนินการแก้ไขที่ถูกต้อง และถ้าเราดูวิธีการที่สี่ประเทศนี้ได้ใช้ในการแก้ปัญหามา เราจะเห็นว่าความสำเร็จของการแก้ปัญหาคอร์รัปชันเกิดจากบทบาทร่วมกันของคนจากหลายฝ่ายที่ร่วมกันแก้ปัญหามา ไม่ใช่เป็นผลงานหรือความรับผิดชอบของหน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง แต่เป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายในสังคมมีบทบาท เพราะต้องการลดการคอร์รัปชัน และเท่าที่ได้ศึกษากรณีของประเทศเหล่านี้ ก็ชัดเจนว่ามีเงื่อนไขสำคัญอยู่ห้าเงื่อนไขที่ประเทศต้องมี ถ้าจะให้การแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันของประเทศประสบความสำเร็จ

การคอร์รัปชันหรือการฉ้อราษฎร์บังหลวง

การทุจริตคอร์รัปชันมีความหมายเดียวกับการฉ้อราษฎร์บังหลวง หรืออาจเรียกง่าย ๆ ว่า “การคอร์รัปชัน” ชัยวัฒน์ สรุวิชัย (2546 : 13-15) กล่าวว่า รูปแบบของคอร์รัปชันได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ด้วยอัตราเร่งของยุคทุนนิยม และยุคโลกาภิวัตน์ และที่สำคัญประชาชนเจ้าของประเทศตามไม่ทัน เพราะขาดความรู้ ความเข้าใจ และยิ่งกว่านั้น การที่รัฐบาลทักษิณ ชินวัตร จะจริงจังกำจัดและทำลายโรคนี้นี้ให้หมดไป กลับทำเพียงรูปแบบ และสร้างภาพ หรือทำกับประชาชน หรือคู่แข่งทางการเมืองเท่านั้น ในขณะที่ตัวเองกลับคิดและเสนอรูปแบบการคอร์รัปชันเชิงซ้อน คอร์รัปชันเชิงนโยบายที่มีขนาดใหญ่ ได้เงินหรือผลประโยชน์ก้อนใหญ่ อีกทั้งใช้กระบอกเสียงของรัฐบาล หรือสื่อเอกชนที่สามารถควบคุมได้ สร้างภาพให้ตนเอง และบิดเบือนข้อเท็จจริง

วิทยาการ เชียงกูล (2549 : 26-27) กล่าวว่าในปัจจุบัน การทุจริตคอร์รัปชันมีหลายรูปแบบ ประกอบไปด้วยสิ่งต่อไปนี้

1) การยักยอก (EMBEZZLEMENT) ได้แก่ การแอบเอางบประมาณหรือทรัพย์สินของรัฐไปเป็นของตน
2) การที่เจ้าหน้าที่รัฐเรียกร้องเงินจากธุรกิจเอกชน (EXTORTION) หรือการที่ธุรกิจเอกชนให้สินบน (BRIBERY) หรือผลประโยชน์ภายหลัง (KICKBACK) แก่เจ้าหน้าที่รัฐ ให้ตัดสินใจทำ หรือไม่ทำอะไรบางอย่างที่ทำให้ผู้ให้สินบนได้รับผลประโยชน์เหนือคู่แข่งรายอื่น

3) การเลือกจ้างหรือแต่งตั้งญาติและพรรคพวกตน (NEPOTISM)

4) การทำสัญญาจ้างหรือให้สัมปทานเฉพาะพรรคพวกผู้สนับสนุนตน (CRONYISM)

5) การใช้ข้อมูลภายใน เพื่อซื้อหรือขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ (INSIDER TRADING) ซึ่งน่าจะหมายถึงการนำข้อมูลภายในเพื่อซื้อขายเงินตราต่างประเทศด้วย เช่น กรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐระดับสูงรู้ล่วงหน้าว่ารัฐบาลจะตัดสินใจประกาศลดค่าเงิน และมีการบอกข้อมูลนี้ให้นักธุรกิจและนักลงทุน สั่งซื้อขายเงินตราต่างประเทศ เพื่อทำกำไรภายหลังจากการมีการประกาศข่าวต่อสาธารณะ

6) การฟอกเงิน (MONEY LAUNDERING) ได้แก่ การโยกย้ายถ่ายเทเงินที่ได้จากการทุจริต ฉ้อฉล หรือได้มาโดยผิดกฎหมายหรือศีลธรรม เช่น การพนัน การขายของเถื่อน กิจการโสเภณี การเป็นนายหน้าค้าแรงงาน ฯลฯ ไปเข้าธนาคาร สถาบันการเงิน หรือธุรกิจที่ถูกกฎหมาย เพื่อลบล้างร่องรอยแหล่งที่มาที่ไม่ถูกต้องของเงิน มีทั้งการโยกย้ายไปต่างประเทศและภายในประเทศ

7) การใช้ตำแหน่งหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐเอื้อประโยชน์ให้บริษัทตนเองและพรรคพวก ซึ่งอาจเรียกว่าเป็นผลประโยชน์ขัดแย้งหรือผลประโยชน์ทับซ้อน (CONFLICT OF INTEREST)

8) การเอื้อประโยชน์ (TRADING INFLUENCE) ได้แก่ การที่บริษัทให้สัญญาจะให้ผลประโยชน์แก่เจ้าหน้าที่รัฐในทางอ้อม เช่น ให้ตำแหน่งในบริษัท เมื่อเจ้าหน้าที่รัฐผู้นั้นปลดเกษียณหรือพ้นจากตำแหน่ง ให้ตำแหน่งงานแก่ญาติ หรือให้ผลประโยชน์ทางอ้อมอื่นๆ แก่เจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อแลกกับการที่เจ้าหน้าที่รัฐเอื้อประโยชน์ให้กับบริษัทธุรกิจ

การคอร์รัปชันมีหลายรูปแบบแต่ที่สำคัญ ๆ มีอยู่ 2 ประเภท

ประเภทแรก คือ ภาษีคอร์รัปชัน ซึ่งนักการเมืองและข้าราชการเก็บจากพ่อค้า นักธุรกิจ และประชาชน ในรูปของค่าคอมมิชชั่น และส่วยต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังมีการรั่วไหลของเงินงบประมาณแบบอื่น ๆ ภาษีคอร์รัปชันเหล่านี้ทุกคนรู้จักกันดี

ประเภทที่สอง มีความซับซ้อนมากกว่าประเภทแรก เพราะว่า เป็นการคอร์รัปชันที่เกิดจากการทับซ้อนของผลประโยชน์ หรือการขัดกันระหว่างผลประโยชน์สาธารณะและผลประโยชน์ส่วนบุคคล (CONFLICT OF INTEREST) เช่น รายได้ซึ่งนักการเมืองและพรรคพวกเพื่อนพ้อง ได้รับจากการตั้งราคาสินค้า หรือบริการซึ่งพวกเขาทำการผลิตอยู่ในราคาสูง ผลประโยชน์ทับซ้อนแม้จะไม่ใช่การกระทำความผิดกฎหมายโดยตรง แต่ถือเป็นการทุจริตคอร์รัปชัน อย่างหนึ่ง ซึ่งรู้จักกันทั่วไปว่า “คอร์รัปชันเชิงนโยบาย”

การทุจริตคอร์รัปชันในหลายกรณี ผู้ทุจริตคอร์รัปชันอาจจะใช้วิธีการโกงหลายรูปแบบไปพร้อม ๆ กันอย่างสลับซับซ้อนได้ การจำแนกการทุจริตคอร์รัปชันออกเป็นรูปแบบต่าง ๆ ข้างต้น เพียงเพื่อช่วยอธิบายให้เห็นถึงปัญหาได้อย่างกว้างขวางและชัดเจนขึ้น ไม่ใช่เรื่องที่เกิดขึ้นแบบแยกจากกันโดยสิ้นเชิง ดังที่ จรัส สุวรรณเวลา (2546 : 21) ได้อธิบายให้เข้าใจถึงความเลวร้ายในการปกครองบ้านเมือง ที่ประกอบไปด้วยการฉ้อราษฎร์บังหลวง การเอาพรรคพวกเข้าสวมงานตำแหน่งต่าง ๆ การเล่นพรรคพวกสร้างกลุ่มอิทธิพล และการเลือกปฏิบัติ โดยมีความสัมพันธ์กันดังนี้

1) การเอาพรรคพวกเข้าสวมตำแหน่งการงาน (Nepotism) คนไทยเรียกว่า เด็กฝาก ได้แก่ ผู้มีอำนาจและอิทธิพลใช้อำนาจหน้าที่และอิทธิพลนำคนที่ด้อยความสามารถเข้าไปรับตำแหน่งเพื่อประโยชน์ส่วนบุคคล แทนที่จะพิจารณาบุคคลเข้าสู่ตำแหน่งตามความสามารถและความเหมาะสม การซื้อตำแหน่งเป็นสภาพเลวร้ายที่สุดของรูปแบบนี้ ที่ใช้เงินเป็นเครื่องมือเข้าสู่ตำแหน่ง เมื่อบุคคลผู้รับผิดชอบหน้าที่การงานด้อยความสามารถ การงานนั้น ๆ ก็ถดถอย เจริญก้าวหน้าไม่ได้ ยิ่งประกอบกับการฉ้อราษฎร์บังหลวง ประสิทธิภาพของงานก็ถดถอยเสียหาย

2) การเล่นพรรคพวกสร้างกลุ่มอิทธิพลใช้อำนาจโดยไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย เมื่อมีการเล่นพรรคพวกเอาบุคคลเข้าสวมตำแหน่งต่าง ๆ และทำการทุจริต ก็มีการรวมตัวเป็นกลุ่มใช้อิทธิพลในกิจการต่าง ๆ (CRONYISM) การกดขี่ข่มเหงผู้มีกำลังน้อย การรักษากฎหมายที่อ่อนแอ เพราะผู้รักษากฎหมายเองเข้าไปอยู่ในกลุ่มอิทธิพล แม้แต่การออกกฎหมายก็อาจมีอิทธิพลเข้าไปกำกับรายละเอียดของกฎหมาย เพื่อไม่ให้ตนเสียประโยชน์ สภาพของกลุ่มอิทธิพลมีทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น ในบางกรณีก็ใช้อำนาจมืด กระทำการอุกอาจข่มขู่ผู้อื่นด้วย

3) การเลือกปฏิบัติ (Favoritism) เป็นการช่วยเหลือพรรคพวกให้ได้รับประโยชน์หรือไม่ถูกลงโทษ เป็นรูปแบบต่อเนื่องมาจาก nepotism และ cronyism ผู้ที่มีหน้าที่แทนที่จะกระทำตามหน้าที่อย่างตรงไปตรงมากับบุคคลและประชาชน

โดยเสมอหน้ากัน อาจเลือกกระทำเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่พรรคพวกของตน เลือกใช้กฎหมายเฉพาะการลงโทษผู้ที่ไม่ใช่พรรคพวกของตน หากเป็นพรรคพวกของตนกระทำผิดกฎหมาย ก็หาทางกลบเกลื่อนหรือปิดบังเสีย การหวังผลประโยชน์นี้อาจเป็นการได้รับประโยชน์โดยตรงในขณะนั้นเลย หรือเป็นผลประโยชน์โดยอ้อมในระยะเวลาต่อไปด้วย กรณีทำนองเดียวกันคือ ผู้ที่เป็นบริหารประเทศแต่กลับใช้วิธีการต่าง ๆ ดังงบประมาณไปยังท้องถิ่นของตน เพื่อให้เป็นฐานเสียงในการเลือกตั้งของตน ก็เรียกได้ว่า เป็นการเลือกปฏิบัติอันเป็นพฤติกรรมที่ทุจริตต่อหน้าที่ในการบริหารงาน

พฤติกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ ประกอบกันเป็นการปกครองที่เลวร้าย ซึ่งเกิดขึ้นได้ทั้งระดับชาติ ระดับท้องถิ่น ระดับสถาบัน และระดับบริษัท นับเป็นโรคร้ายที่กัดกร่อนสังคมและเศรษฐกิจให้อ่อนแอลงซึ่งยากที่จะเยียวยา

การคอร์รัปชันหรือการฉ้อราษฎร์บังหลวงในสังคมไทย

ความรุนแรงของการฉ้อราษฎร์บังหลวง หรือคอร์รัปชันในประเทศไทยถูกจัดอันดับว่า เป็นประเทศที่มีการคอร์รัปชันสูงสุดอยู่ในอันดับต้น ๆ ของโลกหากเปรียบเทียบกับประเทศอื่น (วิทยากร เชียงกูล, 2549 : 6) ข้อสังเกตประการหนึ่งคือประเทศที่มีอัตราการคอร์รัปชันสูง มักอยู่ในแถบเอเชีย ซึ่งแสดงว่าพฤติกรรมการคอร์รัปชันมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมดั้งเดิมของแต่ละสังคมอยู่ไม่น้อย ปรากฏการณ์ที่แสดงว่าการคอร์รัปชันรุนแรงมากประการหนึ่งก็คือ การที่ทางฝ่ายราชการได้มีการจัดตั้งหน่วยงานเพื่อทำการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันขึ้นหลายหน่วย เช่น สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) เป็นต้น ทางฝ่ายเอกชนเองก็ได้มีการรวมตัวกันต่อต้านคอร์รัปชันเกิดขึ้นเช่นกัน เช่น เครือข่ายประชาชนต้านคอร์รัปชัน (คตป.) กลุ่มแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชันภาคเหนือ โครงการสังคมโปร่งใส องค์การเพื่อความโปร่งใสในประเทศไทย เครือข่ายเยาวชนต่อต้านคอร์รัปชัน (ปกรณ มณีปกรณ์, 2559 : 9)

การล่มสลายของเศรษฐกิจไทยที่เริ่มต้นเมื่อ พ.ศ.2539 หรือที่เรียกว่า “โรคต้มยำกุ้ง” นั้นมีสาเหตุเกิดสะสมมาหลายปี (จรัส สุวรรณเวลา, 2546 : 21) ได้แสดงความเห็นว่าเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นจาก (1) ความเลวร้ายทางการปกครองที่ประกอบด้วย การฉ้อราษฎร์บังหลวง การเอาพรรคพวกเข้าสวมตำแหน่งงานต่างๆ การเล่นพรรคพวกสร้างกลุ่มอิทธิพล และการเลือกปฏิบัติ (2) การบริหารจัดการที่ผิดพลาด เช่น การลงทุนที่ไม่คุ้มค่า การประทุพฏิกปฏิบัติที่สิ้นเปลืองและฟุ่มเฟือย ประสิทธิภาพของงานต่ำ และการผิดวันประกันพ่วง และ (3) ปัจจัยจำเป็นพื้นฐานไม่เพียงพอ ทั้งปัจจัยทางกายภาพและทรัพยากรบุคคล ทั้งหมดนี้เป็นผลจากการขาดการปกครองที่ดีหรือธรรมาภิบาล ทั้งในส่วนของรัฐ บริษัทธุรกิจเอกชน และขององค์กรมหาชน

จรัส สุวรรณเวลา ได้กล่าวต่อไปว่า สิ่งที่ร้ายแรงที่สุดคือ คอร์รัปชัน หรือ การฉ้อราษฎร์บังหลวง ซึ่งเกิดขึ้นทั่วไปสำหรับนักการเมืองและผู้บริหารระดับสูงของหน่วยราชการต่าง ๆ อำนาจของนักการเมืองมีมากโดยเฉพาะการปลดหรือย้ายข้าราชการระดับสูง จึงมีการใช้อำนาจบังคับทั้งทางตรงและทางอ้อม ให้ข้าราชการหาผลประโยชน์จากโครงการต่าง ๆ โดยเฉพาะการใช้เงินงบประมาณแผ่นดิน หรือเงินโครงการต่าง ๆ ในระยะหลัง มีการกำหนดเปอร์เซ็นต์ที่ต้องได้รับด้วย หากข้าราชการขึ้นรองลงมาไม่ร่วมมือก็อยู่ไม่ได้ ผู้ที่ร่วมมือก็ถือโอกาสหาผลประโยชน์ไปด้วย กระทั่งลงไปสู่ระดับล่างลงไปอีก จนเสื่อมถอยไปทั้งระบบ การใช้เงินของแผ่นดินซึ่งก็คือเงินของประชาชน จึงไม่ได้ผลตอบแทนคุ้มค่าหน่วย โครงการที่ดีแต่ไม่ได้จ่ายเงินได้ดั่งใจ ก็ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ ส่วนโครงการที่ได้รับอนุมัติและเกิดขึ้นก็มีไม่น้อยที่ไม่เหมาะสมหรือไม่คุ้มค่าหรือไม่ได้ผลตามต้องการ ในระดับท้องถิ่น ก็ได้ มีการหาผลประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ เพราะอำนาจไม่ได้เป็นของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริง ผลประโยชน์อาจเกิดขึ้นจากการใช้เงินของท้องถิ่น รวมไปถึงการเก็บภาษีเถื่อนที่ชาวบ้านหรือประชาชนไม่มีทางเลือกนอกจากต้องจ่ายให้ ในรัฐวิสาหกิจที่ผูกขาดสาธารณูปโภค ก็มีการฉ้อราษฎร์โดยการตั้งราคาค่าบริการสูงเกินควรและบังคับให้ประชาชนผู้ต้องใช้จ่าย รายได้จากผลกำไรที่สูงแต่แทนที่จะไปสร้างความเจริญของบริการ แต่กลับนำไปตอบแทนให้กับผู้บริหารและพรรคพวกเกินควร นอกจากนี้ ในกิจการภาคเอกชนเองก็ตาม ผู้บริหารกิจการที่ดำเนินการฉ้อฉลให้เกิดผลประโยชน์แก่ตนเองหรือพรรคพวก มีผลให้บริษัทหรือกิจการอ่อนแอลง อาจถึงขาดทุนหรือล้มละลายในที่สุด ดังนั้น การปกครองที่เลวร้ายจึงไม่ใช่มีเฉพาะการปกครองระดับชาติหรือเกี่ยวข้องกับนักการเมืองหรือผู้มีอำนาจเท่านั้น ยังเกิดขึ้นในการปกครองของกิจการหรือบริษัทด้วย

วิทยากร เชียงกูล (2549 : 7-8) ได้กล่าวสรุปว่า การคอร์รัปชันของนักการเมือง และเจ้าหน้าที่ของรัฐก่อให้เกิดผลเสียหายต่อปัจจุบันและอนาคตของประเทศไทยอย่างน้อย 4 ข้อ ดังนี้

1) ทำให้คนกลุ่มน้อยคดโกงทรัพยากรของส่วนรวมไปเป็นของตนเองอย่างผิดกฎหมายและ จริยธรรม การเมืองไม่ได้พัฒนาเป็นประชาธิปไตยแบบที่ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคอย่างแท้จริง

2) ทำให้เกิดการบิดเบือนการใช้ทรัพยากรของประเทศที่ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้รับประโยชน์สูงสุด เช่น มึงบเพื่อพัฒนาการศึกษาและสาธารณสุขน้อยลง การก่อสร้างถนนหรือถาวรวัตถุต่าง ๆ มีคุณภาพต่ำ ต้องซ่อมแซมบ่อย อายุใช้งานน้อยกว่าที่ควรเป็น ประชาชนได้บริการคุณภาพต่ำ

3) ทำให้เกิดการผูกขาดโดยนักธุรกิจการเมืองขนาดใหญ่ ไม่ส่งเสริมการแข่งขันที่เป็นธรรม และมีประสิทธิภาพ นำไปสู่ความอ่อนแอ ความด้อยพัฒนาแล้วขององค์กรทั้งภาครัฐและธุรกิจเอกชน

4) ทำให้เยาวชนและประชาชนมีค่านิยมแบบยกย่องความร่ำรวย ความสำเร็จ โดยถือว่าการโกงเพื่อให้ตนเองได้ประโยชน์ เช่น การโกงข้อสอบ การใช้อิทธิพล เล่นพวก โกงเล็กโกงน้อยต่าง ๆ เป็นเรื่องปกติที่ใคร ๆ ก็ทำกัน ทำให้ประชาชนขาดจริยธรรม ศีลธรรม คิดแต่ในเชิงแก่งแย่ง แข่งขัน เอาเปรียบกันอย่างไม่เคารพกติกา ไม่มีวินัย ไม่มีจิตสำนึกที่จะทำงานร่วมกัน กลายเป็นคนเห็นแก่ได้ที่อ่อนแอ ไร้ความภาคภูมิใจ ไร้ศักดิ์ศรี ดังนั้น การจะพัฒนาคน ชุมชน และประเทศชาติ เพื่อจะร่วมมือและแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ เป็นไปได้ยาก

บทบาทสำคัญของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีต่อการแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน

ในหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนานั้นถือว่าบุคคลขาดหลักธรรมในการดำเนินชีวิตที่เรียกว่า “หลักฆราวาสธรรม 4” คือ หลักธรรมสำหรับผู้ครองเรือนมีอยู่ 4 ประการ คือ 1) สัจจะ คือ ซื่อสัตย์สุจริต, ซื่อตรงและจริงใจต่อหน้าที่การงานของตน 2) ทมะ คือ การฝึกฝนอบรมตนเอง และข่มใจตนเองไม่ให้ไปยึดติดกับอบายมุข คือความโลภอยากได้ในสิ่งที่ได้ใจของของตน, ความโกรธ, ความหลง เป็นต้น 3) ขันติ คือ ความอดทน ในที่นี้หมายถึง อดทนต่อกิเลส ต่อสิ่งยั่วยว ต่อราคะที่จะเข้ามาครอบงำจิตใจของตนไม่ให้หลงไปกระทำความผิดนั้น ๆ 4) จาคะ คือ การสละ ในที่นี้รวมถึงการสละกิเลส, สละอารมณ์ออกไปจากใจของตน ไม่ยึดมั่นถือมั่นต่อสิ่งต่าง ๆ ที่เข้ามายั่วจิตใจของเรา

นอกจากหลักธรรมเรื่องของฆราวาสธรรมแล้ว ยังมีอีกสิ่งหนึ่งที่ทุกคนจะต้องมีนั่นก็คือ “hiri-โอตฺตปปะ”

หิริ คือ ความละอายต่อบาป ละอายต่อการทำความชั่ว

โอตฺตปปะ คือ ความเกรงกลัวต่อบาปหรือการทำความชั่ว

หลักธรรมข้อนี้เป็นหลักธรรมที่เตือนสติให้เรายังคิด ไตรตรองก่อนที่จะกระทำการใด ๆ และผลของการกระทำนั้น ๆ ว่าเป็นผลดีหรือไม่ดีต่อตนเองและคนอื่น เพื่อให้เกิดความละอายใจต่อการทำความชั่ว ต่อการประพฤติดุจริตทั้งหลาย และเกรงกลัวต่อความชั่วต่อผลของความทุจริตที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตนเอง

แต่สังคมทุกวันนี้บุคคล เริ่มที่จะห่างไกลพระพุทธศาสนา และไม่ให้ความสำคัญต่อคำสอนของพระพุทธศาสนา ไม่เชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ขาดหิริ โอตฺตปปะ ทำให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชันไปในวงกว้าง เพราะคิดว่าการทุจริตคอร์รัปชันนั้น เป็นเรื่องปกติที่ใคร ๆ เขาก็ทำกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นค่านิยมที่ผิด ที่เราต้องหันมาให้ความสำคัญ เพราะถือว่าเป็นปัญหาใหญ่ระดับประเทศ ถ้าบ้านเมืองใดขาดคุณธรรม คนในประเทศขาดหลักฆราวาสธรรมและขาดหิริโอตฺตปปะแล้ว สังคมนั้น ประเทศชาติบ้านเมืองนั้นย่อมเป็นการยาก ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขได้ สังคมจะเกิดความวุ่นวายเพราะคนในสังคมขาดที่พึ่ง ขาดหลักธรรมที่จะมายึดเหนี่ยวจิตใจ ทำให้เกิดความสับสนวุ่นวาย ยากที่จะหาทางแก้ไขได้ คิดว่าสิ่งที่ตนทำนั้นไม่ผิด เกิดการปลุกฝังนิสัยความเห็นแก่ตัว โลภอยากได้ไม่มีที่สิ้นสุด จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดการคอร์รัปชัน บ้านเมืองเกิดความระส่ำระสาย เกิดการแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นกัน ยากที่จะหาความสงบสุขได้ ดังนั้นสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ เราต้องเข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นว่าเกิดจากอะไร เพื่อที่จะช่วยกันแก้ไขปัญหานั้นให้ตรงจุด

หลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ถึงแม้จะรู้ แต่ถ้าไม่รู้จักนำมาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์มันก็ยากที่จะทำให้คนในสังคมสื่อสารกันให้เข้าใจได้ คนไทยถือว่าโชคที่มีพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจ ดังนั้นอย่าปล่อยให้พระพุทธศาสนา เป็นเพียงศาสนาที่เรานับถือตาม ๆ กันมา เพราะคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เป็นหลักธรรมที่จะทำให้เราสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน อย่างสงบสุขได้ โดยไม่ต้องอาศัย ตำแหน่งหรืออำนาจหน้าที่ใด แครู้จักคำว่า “พอ” แค่นี้ทุกคนก็จะอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขได้ ประเทศชาติก็จะร่มเย็นเพราะอาศัยหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เราควรที่จะทำการปลูกฝังเด็ก ๆ ให้มีความเข้าใจ ในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ก็เป็นอีกนัยหนึ่งที่จะช่วยทำให้ประเทศชาติของเรา ลดปัญหาการคอร์รัปชันได้มาก เพราะเด็กในวันนี้คือผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า ถ้าเขาได้ถูกปลูกฝังในสิ่งที่ดี ๆ ให้กับเขาแล้วละก็ เชื่อได้เลยว่าในอนาคตข้างหน้าเด็กเหล่านี้ก็จะกลายเป็นกำลังสำคัญที่จะขับเคลื่อนประเทศชาติ ให้เจริญรุ่งเรืองปราศจากการคอร์รัปชันได้ในที่สุด

แนวทางในการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน

การที่จะแก้ไขปัญหาการคอร์รัปชันได้นั้นต้องประกอบด้วยส่วนสำคัญ 2 ส่วน คือ ประการแรก คือการสร้างค่านิยม ความมีจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ ซึ่งอยู่ในระดับปัจเจกบุคคล และประการที่สอง คือ การส่งเสริมแนวคิดเกี่ยวกับธรรมา ภิ

บาลให้เป็นที่ยอมรับในทุกภาคส่วนของสังคม เป็นกฎเกณฑ์กติกาของสังคมในการส่งเสริมการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี กล่าวอีกนัยหนึ่งการแก้ปัญหาคอร์รัปชัน ต้องเน้นทั้งในเรื่องส่วนตัวและส่วนรวม โดยเริ่มจากส่วนตน ได้แก่ เจ้าหน้าที่รัฐทุกระดับ นอกจากจะไม่ทำการคอร์รัปชัน หรือหาประโยชน์อันมิพึงได้จากตำแหน่งหน้าที่แล้ว ยังต้องมีจิตที่เกลียดคอร์รัปชันเหมือนกับโรคภัย ซึ่งจะมีผลต่อตัวเอง และเป็นตัวอย่างของสังคม ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชนสังคม และประเทศชาติ เพราะมีงานวิจัยและข้อเท็จจริงออกมาว่า การที่ถูก ๆ รู้สึกเฉย ๆ และรู้สึกว่าการคอร์รัปชัน เพราะได้เห็นตัวอย่างของพ่อแม่ ขณะเดียวกันเรื่องของส่วนรวม ยิ่งมีความจำเป็นเพราะทำให้เกิดสภาพที่ดี ควรทำ หรือสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี ไม่ควรทำ เพราะเป็นภาพสะท้อนที่เห็นได้ชัดเจนที่จะเป็นข้ออ้าง หรือบรรทัดฐานของสังคม เพราะสภาพสังคมปัจจุบัน การที่คนมีความรู้สึกเฉย ๆ กับการคอร์รัปชัน ติดสินบน เพราะผู้นำทางการเมือง และสังคมในระดับต่าง ๆ เป็นตัวอย่างไม่ดีในการคอร์รัปชัน ดังประโยคที่ว่า “คอร์รัปชันทำได้ แต่ขอให้ผลงานออกมาดี” แนวทางในการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน ใน 2 ระดับ ดังนี้

1) การแก้ไขปัญหาการคอร์รัปชันในระดับปัจเจกบุคคล

ประมวล วะสี (2546 : 21) ได้อธิบาย เกี่ยวกับการปฏิรูปสังคมที่เน้น 7 เรื่อง โดยเรื่องแรก คือการสร้างคุณค่าและจิตสำนึกใหม่ คุณค่าและจิตสำนึกเป็นแกนหรือจิตวิญญาณของสังคม คน องค์กร หรือสังคม ที่ไม่มีคุณค่าและจิตสำนึกย่อมไม่มีความหมายและขาดพลังสร้างสรรค์ คุณค่าและจิตสำนึกจะส่งผลให้การพัฒนาอย่างอื่นได้ผล และการพัฒนาทุกอย่างต้องมุ่งสร้างคุณค่าและจิตสำนึก

การสร้างคุณค่าและจิตสำนึกใหม่ไม่ได้หมายความว่าให้ทั้งของดี ๆ ที่มีมาแต่เก่าก่อน อะไรที่เราควรอนุรักษ์และสร้างเสริมเพิ่มพูน แต่เราต้องสร้างคุณค่าและจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกันในสังคมใหญ่ ที่เชื่อมโยงสลับซับซ้อน เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และวิกฤติได้ง่ายด้วยการกระทำของคนใดคนหนึ่ง ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

เราจะต้องสร้างความเข้าใจและจิตสำนึกของความเป็นมนุษย์ทั้งของตนเองและผู้อื่น รวมถึงสิทธิมนุษยชน การจัดระบบการอยู่ร่วมกันในสังคมที่เปลี่ยนไป โดยเบื้องลึกที่สุดของแต่ละคนนั้นมีพัฒนาการทางจิตวิญญาณที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ อย่างไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งจะยังให้เกิดคุณภาพของสรรพสิ่ง

สิ่งสำคัญที่สังคมกำลังมองหาได้แก่เรื่องจริยธรรมของคนในสังคม จริยธรรม หมายถึง ความดีงาม (VIRTUE) ซึ่งตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า ETHICS ซึ่งเดิมหมายถึงประเพณี (CUSTOMS) ธรรมเนียมปฏิบัติ (HABITUAL CONDUCT) และต่อมาได้กลายเป็นศีลธรรม (MORALS) ซึ่งตรงกับภาษาละตินว่า “MORES” แปลเป็นไทยหมายถึง จารีตประเพณี ส่วนจรรยาบรรณ หมายถึง กฎเกณฑ์แห่งความดีที่สมาชิกของสังคมพึงปฏิบัติซึ่งเกิดขึ้นเมื่อสมาชิกส่วนใหญ่ในสังคมนั้นเห็นว่าพฤติกรรมที่ดีงามนั้นจำเป็นต้องมีการกำหนดอย่างเป็นทางการเพื่อสมาชิกทุกคนจะได้ถือปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่เป็นทางการ เพราะสมาชิกแต่ละคนมิได้ผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคมมาเหมือน ๆ กัน ย่อมมีความแตกต่างกันทางค่านิยม ทศนคติ และพฤติกรรม การหมั่นศึกษาอบรมทางจริยธรรมย่อมส่งผลให้คนในสังคมมีความรู้สึกด้านสิ่งที่เหมาะสมควรทำ หรือไม่สมควรทำ รู้ผิดชอบชั่วดี ลดละความเห็นแก่ตัว และยกระดับความเป็นคนดีของสังคม

ในแวดวงวิชาชีพ การที่จะให้สมาชิกใหม่และสมาชิกเก่าได้รับรู้ จริยธรรมร่วมกันเพื่อเกียรตินิยม ศักดิ์ศรี ของวงการวิชาชีพ และเพื่อป้องกันการเสียหายที่เกิดขึ้นจากการประพฤติมิชอบของสมาชิก และควบคุมความประพฤติของสมาชิกให้อยู่ในแนวทางที่เหมาะสม ก็ได้มีการบัญญัติ หรือออกข้อบังคับของวิชาชีพ เรียกว่า “จรรยาบรรณ” (PROFESSIONAL ETHICS หรือ ETHICAL CODES) ซึ่งได้แก่ รูปแบบหนึ่งของจริยธรรมในวงการวิชาชีพ เป็นข้อกำหนดกฎเกณฑ์ให้ผู้ประกอบวิชาชีพยึดถือปฏิบัติ มีการบังคับในระดับ “พึง” คือ พึงทำอย่างนั้น พึงทำอย่างนี้ ไม่ใช่เป็นการบังคับโดยเด็ดขาด แต่ผลสัมฤทธิ์ หรือเป้าหมายของจรรยาบรรณและศักดิ์ศรีของผู้ประกอบวิชาชีพโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อคนและเพื่องานอาชีพนั้น

ในแต่ละวิชาชีพจึงได้กำหนดจรรยาบรรณมากำหนดบทบาทหน้าที่ และพฤติกรรมของสมาชิกในวงการวิชาชีพ ตัวอย่างเช่น จรรยาบรรณครู จรรยาบรรณวิชาชีพการพยาบาล จรรยาบรรณวิชาชีพเภสัชกรรม จรรยาบรรณวิชาชีพทันตกรรม เป็นต้น สำหรับความหมายของวิชาชีพ แตกต่างจากอาชีพทั่วไป กล่าวคือหมายถึง อาชีพที่ต้องอาศัยความรู้ ความชำนาญ ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า PROFESSION ซึ่งจากพจนานุกรมหลายฉบับจะมีความหมายใกล้เคียงกัน กล่าวคือ อาชีพหรืองานที่ต้องอาศัยวิชาความรู้ที่มีความก้าวหน้าหรือความชำนาญในระดับสูง รวมทั้งการฝึกฝนที่มีความเฉพาะเจาะจง มีผู้ให้ความหมายของวิชาชีพเพิ่มเติมว่า วิชาชีพมีความหมายอยู่ในตัวว่าต้องใช้วิชาชีพเพื่อเลี้ยงชีพ

ดังนั้น จรรยาบรรณวิชาชีพ จึงหมายถึง ประมวลความประพฤติ ข้อบังคับ มรรยาท ที่ผู้ประกอบวิชาชีพแต่ละอย่างกำหนดขึ้น เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณ ชื่อเสียง ฐานะของสมาชิก ความดีงาม รวมทั้งก่อให้เกิดความสงบสุขและความเจริญในตัวคน วิชาชีพและสังคม (วริยา ชินวรรณ และกุหลาบ รัตนสังธรรม, 2546)

2) แนวทางการแก้ไขปัญหาการคอร์รัปชันโดยใช้หลักธรรมาภิบาล

ธรรมาภิบาล แปลจากภาษาอังกฤษว่า GOOD GOVERNANCE เป็นศัพท์ใหม่ในวงการวิชาการที่ใช้กันมาหลังรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มีผู้ให้คำนิยามความหมายของ GOOD GOVERNANCE ไว้หลายประการ เช่นวิธีการปกครองที่ดี การบริหารจัดการที่ดี ธรรมรัฐและธรรมราชาธิปไตย หรือบรรษัทภิบาล เป็นต้น ราชบัณฑิตยสถาน บัญญัติศัพท์นี้ขึ้นใหม่ให้เรียกว่า “วิธีการปกครองที่ดี” จะเห็นได้จากระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีที่ประกาศใช้ในเรื่องนี้ ใช้คำว่า “วิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี” แต่คำหลังก็ไม่ติดปากวงการวิชาการอีกเช่นกัน คำที่ดูเหมือนจะใช้แพร่หลายในเวลานี้คือ “ธรรมาภิบาล”

โดยสาระ ธรรมาภิบาล คือองค์ประกอบที่ทำให้เกิดการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณธรรม โปร่งใส ยุติธรรม และตรวจสอบได้ เพื่อสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีให้เกิดขึ้นทุกภาคของสังคม อุดม มุ่งเกษม (2545 : 7) ได้กล่าวว่า จำเป็นต้องร่วมดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ทั้งในระยะเฉพาะหน้า ระยะปานกลาง และระยะยาว โดยต้องมีการปฏิรูป 3 ส่วน โดย 1) ภาครัฐจะต้องมีการปฏิรูปบทบาท หน้าที่ โครงสร้าง และกระบวนการทำงานของภาครัฐ ให้เป็นกลไกการบริหารทรัพยากรของสังคมให้โปร่งใส ซื่อตรง เป็นธรรม มีประสิทธิภาพ ประสิทธิผล และสมรรถภาพสูงในการนำบริการของรัฐที่มีคุณภาพไปสู่ประชาชน โดยเน้นการเปลี่ยนทัศนคติ ค่านิยม และวิธีการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ ให้ถือประโยชน์ของประชาชนเป็นจุดมุ่งหมายในการทำงาน 2) ภาคเอกชนต้องมีการปฏิรูปและสนับสนุนให้ภาคธุรกิจมีจิตกาการทำงานที่โปร่งใส รับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้น ซื่อตรงเป็นธรรมต่อลูกค้า มีมาตรฐานในการให้บริการ และสามารถทำงานกับภาครัฐและภาคประชาชนอย่างราบรื่น ไว้วางใจกัน และ 3) ภาคประชาชน ต้องสร้างความตระหนักตั้งแต่ปัจเจกบุคคลถึงระดับกลุ่มประชาคม ในเรื่องสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบต่อทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เพื่อเป็นพลังของประเทศที่มีคุณภาพ มีความรู้ความเข้าใจในหลักการการสร้างความกลไกการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี (สัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์, 2549 : 295)

อรพินท์ สฟโชคชัย (2547) กล่าวในบทความเรื่อง “การบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี : แนวคิดและประสบการณ์ในภาคราชการไทย” ได้นำกรอบความคิดและคำนิยามความหมายของธรรมาภิบาล ในความหมายสากล ไปสู่ข้อสรุปในการจัดองค์ประกอบและคุณลักษณะในเชิงการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี 6 ประการ คือ 1) การมีส่วนร่วมของสาธารณชน (PUBLIC PARTICIPATION) 2) ความสุจริตโปร่งใส (HONESTY AND TRANSPARENCY) 3) พันธะความรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม (ACCOUNTABILITY) 4) ความชอบธรรมของกลไกทางการเมือง (POLITICAL LEGITIMACY) 5) กฎเกณฑ์ที่ยุติธรรมและความชัดเจน (FAIR LEGAL FRAMEWORK AND PREDICTABILITY) และ 6) ประสิทธิภาพและประสิทธิผล (EFFICIENCY AND EFFECTIVENESS) และ ได้นำเสนอการบูรณาการธรรมาภิบาลสู่ภาคราชการ โดยกล่าวว่าในระยะแรก คณะรัฐมนตรีได้มีการออกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 30 สิงหาคม 2542 แม้ว่าข้าราชการหลายส่วนเริ่มเข้าใจและคุ้นเคยกับหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีขึ้นบ้างแล้ว แต่ผลในทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมก็ยังอยู่ในวงจำกัด ดังนั้น ในปี พ.ศ.2546 คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติให้ยกเลิกระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีดังกล่าวเสีย และได้นำหลักการต่างๆ ของธรรมาภิบาลไปบรรจุไว้ในมาตรา 3/1 ของพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 และได้มีการจัดทำเป็นพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ซึ่งได้ประกาศใช้ในเวลาต่อมา

ดังนั้น ความพยายามสร้างธรรมาภิบาลในภาคราชการของไทย คือ การกำหนดให้ส่วนราชการต่าง ๆ ต้องปรับปรุงวิธีการบริหารราชการ และการให้บริการสาธารณะเป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ซึ่งมีเป้าหมายหลักเพื่อให้ส่วนราชการพัฒนาระบบ รูปแบบ กระบวนการบริหารงานและการให้บริการสาธารณะให้มีมาตรฐานเท่าเทียมสากลและมีคุณภาพสูงขึ้น

บทสรุป

การทุจริตคอร์รัปชันหรือการฉ้อราษฎร์บังหลวง นับว่าเป็นปัญหาสังคมที่หนักมากเรื่องหนึ่งของประเทศไทย เพราะยากแก่การป้องกันและปราบปราม เนื่องจากหาข้อมูลที่แท้จริงได้ค่อนข้างยาก เราอาจพบด้วยตนเองในบางเรื่องและหลาย ๆ เรื่องก็มี การรายงานข่าวทางสื่อมวลชน ความเสียหายโดยรวมที่เกิดขึ้นทั่วประเทศมีจำนวนแท้จริงเท่าไรย่อมไม่มีทางรู้ได้อย่างถูกต้อง ผู้ห่วงใยในอนาคตของประเทศเป็นจำนวนมากต่างก็ตระหนักว่าเป็นปัญหาที่ใหญ่หลวงมาก เปรียบเทียบเหมือนมะเร็งร้ายที่กำลังขยายตัวแผ่ซ่านเข้าไปในร่างกายของผู้ป่วย หากจะรักษาชีวิตไว้จะต้องใช้วิธีการรักษาที่ตรงจุด รวดเร็ว และรุนแรง หลายคนที่มีมองโลกในแง่ร้าย อาจคิดว่าคงไม่มีทางที่จะปราบคอร์รัปชันในประเทศไทยให้หมดสิ้นไปได้ เพราะคอร์รัปชันได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทยไปแล้ว

"เมื่อปัญหาคอร์รัปชันเป็นปัญหาระบบ การแก้ไขปัญหาก็จะต้องครหาการเป็นผู้แก้ปัญหาอย่างเดียวยังคงไม่ได้เพราะคอร์รัปชันไม่ใช่ปัญหาการทำผิดกฎหมายเป็นครั้งคราวแต่เป็นปัญหาพฤติกรรมของสังคม ของระบบที่คนส่วนมากเกี่ยวข้อง ทำให้การแก้ต้องมุ่งไปที่การเปลี่ยนพฤติกรรมคนในสังคมและต้องอาศัยบทบาทร่วมกันของคนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นภาคการเมือง ภาค

ราชการ ภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคม ทุกภาคส่วนต้องมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเพื่อให้สังคมเปลี่ยนพฤติกรรมไม่เร่ร่อนหรือจ่ายสินบน ไม่ทุจริตคอร์รัปชัน ไม่ใช่เส้นสายวิ่งเต้นและไม่ใช้อำนาจตามหน้าที่หาประโยชน์"

ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งต่อมาได้ครอบคลุมถึงเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อน ทำให้เกิดความเสียหายทั้งต่อเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมอย่างรุนแรง คือ ทำให้มีการเร่งรัดใช้จ่ายทรัพยากรธรรมชาติ สาธารณะสมบัติ งบประมาณ เป็นต้น เพื่อผลประโยชน์ระยะสั้นของนักการเมืองและพรรคพวกซึ่งเป็นคนกลุ่มน้อย มากไปกว่าผลประโยชน์ระยะยาวของประชาชนส่วนใหญ่ การเร่งรัดทำลายทรัพยากรเพื่อผลิตสินค้าและบริการแสวงหาผลกำไรสูงสุดของเอกชน ทำให้เกิดการทำลายสภาพแวดล้อม การขาดสมดุลในระบบนิเวศ การขาดสมดุลระหว่างเมืองกับชนบท การกระจายรายได้และทรัพย์สินที่ไม่เป็นธรรม ปัญหาความยากจน และปัญหาทางสังคมและวัฒนธรรมอื่น ๆ เช่น ค่านิยมที่เห็นแก่เงิน เห็นแก่การบริโภค และเห็นแก่ตัว เป็นต้น

ดังนั้น รัฐบาลจะต้องการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันในระดับปัจเจกบุคคล คือ จะต้องสร้างความเข้าใจและสร้างจิตสำนึกตระหนักรู้ความเป็นมนุษย์ทั้งของตนเองและผู้อื่น ตลอดจนจัดระบบการอยู่ร่วมกันในสังคมที่เปลี่ยนไป และใช้หลักธรรมาภิบาลกำหนดให้ส่วนราชการต่าง ๆ ต้องปรับปรุงวิธีการบริหารราชการยุคใหม่ และการให้บริการสาธารณะเป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ก็จะทำให้ปัญหาปัญหาคอร์รัปชันลดลงและหายไปจากสังคมไทย

บรรณานุกรม

- จรัส สุวรรณเวลา. (2546). *จุดบอดบนทางสู่ธรรมาภิบาล : บทบาทของบอร์ดองค์การมหาชน*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
 ปกรณ์ มณีปกรณ์. (2549). "ปัญหาสังคมไทย" ในสัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์ และ เอกวิทย์ มณีธร. (บรรณาธิการ). *มุมมองสังคมไทย*
 แบบบูรณาการ. กรุงเทพฯ : เวิลด์เทรด ประเทศไทย.

ประเวศ วะสี. (2546). **ธรรมาภิบาลกับคอร์รัปชันในสังคมไทย**. “ระเบียบวาระแห่งชาติปฏิรูปสังคมไทย” ในชัยวัฒน์ สุรวิชัย.

กรุงเทพฯ : มปท.

สัมพันธ์ ยศสมศักดิ์. (2549). **รัฐประศาสนศาสตร์ : แนวคิดและทฤษฎี**. กรุงเทพฯ : ธรรมการพิมพ์.

เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. (2549). **ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับรัฐประศาสนศาสตร์**. กรุงเทพฯ : บพิธการพิมพ์.

วริยา ชินวรรณ และ กุหลาบ รัตนจักรธรรม.(2546). **จริยธรรมในวิชาชีพ การศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์ภาพรวมจรรยาบรรณ**

วิชาชีพในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : มปท.

วิทยากร เชียงกุล. (2549). **แนวทางปราบคอร์รัปชันอย่างได้ผล**. กรุงเทพฯ : สายธาร.

อุดม มุ่งเกษม. (2545). **Governance กับการพัฒนาข้าราชการ**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสแควร์.